

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1971

BRNO 1972

Zur Frage der Metallprovenienz bei Kupfergegenständen der Nitra-Gruppe aus Holešov (Bez. Kroměříž). Um die komplexe Erforschung des Nitraner Gräberfeldes in Holešov, Bez. Kroměříž, abzuschliessen, wurden einer Spektralanalyse auch die übrigen Metallgegenstände unterzogen, welche bei den vorherigen archäologischen Grabungen gewonnen wurden. Die Spektralanalyse verfolgte wiederum die Begleitspurenelemente des Kupfers, nach welchen man mit grosser Wahrscheinlichkeit die Produkte in einen bestimmten Förderungs- oder Produktionsraum einreihen kann.

In letzter Zeit wird die Lösung dieser Problematik immer aktueller. Einige Funde aus dem slowakischen Gebiet unterstützen nämlich die bisherige Annahme, dass die Slowakei in der Vergangenheit zu jenen Räumen gehörte, welche in der Förderung, Produktion und im Handel mit Kupfer eine wichtige Rolle gespielt hatten. Der Spektralanalyse wurden alle Metallgegenstände von diesem Gräberfeld unterzogen. Es wurde festgestellt, dass die gesamte chemische Kupfercharakteristik dieser Gegenstände sehr nahe der Zusammensetzung des slowakischen Kupfererzes steht. Die geringe Menge an Zinn (Sn) beweist, dass die Gegenstände nicht aus Bronze sind. Das zur Produktion benützte Kupfer enthält stärkere Spuren an Silber (Ag), Arsen (As), Nickel (Ni), Antimon (Sb) und Eisen (Fe), ausser einigen weiteren unwesentlichen Elementen. In einer kleineren Spurenmenge sind zum Beispiel Elemente wie Kobalt (Co) und Mangan (Mn), bei einigen Gegenständen dann Zink (Zn) und Gold (Au), vereinzelt Wismut (Bi) vertreten.

Einige Unterschiede in der Zusammensetzung z. B. bei Inv. Nr. 276-37/66 und 276-69/66 können durch die Verwendung von reinem Kupfer erklärt werden, welches sich durch eine geringere Menge an Spurenelementen auszeichnet. Aber auch ein höherer Prozentsatz an Zinn (über 1 %) bei den Gegenständen Inv. Nr. 276-77/67 und 276-84/67 deutet nicht darauf, dass sie aus Bronze hergestellt wären.

Abschliessend kann gesagt werden, dass das Kupfer, welches zur Herstellung von Metallgegenständen der Nitraner Gruppe aus Holešov, Bez. Kroměříž, verwendet wurde, durch seine chemische Zusammensetzung mit dem Rohmaterial von anderen Lokalitäten dieser Kultur übereinstimmend ist und von engen Zusammenhängen zeugt. Nach den typischen Spurenelementen steht die Kupferzusammensetzung der analysierten Gegenstände dem slowakischen Kupfer am nächsten und man kann also auch ihren dortigen Ursprung voraussetzen.

DVA HROBY ÚNĚTICKÉ KULTURY V BLUČINĚ (okr. Brno-venkov)

IVAN PEŠKAŘ, AŮ ČSAV BRNO

Severovýchodně od Blučiny se z nížiny na levém břehu Cezavy zdvíhá nevysoké návrší „Kolberky“, rozdělené silnicí do Měnína na horní a dolní část, obě s archeologickými nalezišti z různých pravěkých období. V trati „Horní Kolberky“ byl na mírném, k jihu skloněném svahu postaven komplex hospodářských budov JZD, k němuž patří i hala sušárny, v níž byla v únoru 1971 hloubena jáma pro šrotovací zařízení. V obdélníkovém výkopu o rozměrech 325 × 220 cm byly rozrušeny dva kostrové hroby, vzdálené od sebe asi 220 cm. Zásyp hrobových jam nebyl patrný. Z obou koster, značně poškozených výkopovými pracemi, se zachovaly jen zhytky, které však ještě dovolily poznání, že zemřelí byli uloženi ve skrčené poloze na pravém boku, hlavou k jihozápadu, s obličejem obráceným k jihovýchodu. Kostra v hrobě 1 ležela v černohnědé hlíně na povrchu podložní žlutky ve hloubce 170 cm pod betonovou podlahou stavby, kostra v hrobě 2 v kompaktní černohnědé hlíně byla 150 cm hluboko. Jediným předmětem, podle kterého je možno zařazovat oba hroby do starší doby bronzové, je 76 mm dlouhá kostěná jehlice s okrouhle rozšířenou provrtanou hlavicí, zjištěná u levé klíční kosti kostry v hrobě č. 1. Podobné jehlice, jejichž analogie známe z únětické kultury, se objevují na Moravě častěji v hrobech,¹ nechybějí však ani na sídlišťích.² Poloha blučinského exempláře se shoduje s pozorováním I. L. Červinky,³ že jehlice tohoto druhu, jimž přisuzuje funkci spínadel šatu, byly nalezeny vždy na prsou zemřelého.

Nově odkryté hroby ze starší doby bronzové nejsou v uvedené části blučinského katastru ojedinělé. V dřívějších letech byly na „Horních Kolberkách“ zachyceny hroby, ze kterých se podařilo zachránit dvě nádoby únětické kultury, jiné dva hroby s únětickou keramikou byly vykopány koncem roku 1957 na západněji položených „Dolních Kolberkách“.⁴

P o z n á m k y :

¹ K. Tihelka, Moravská únětická pohřebiště, PA XLIV 1953, 279.

² Srov. např. M. Chleborád, Poslední archeologické výzkumy na Bučovsku, Právěk 1927–28, č. 4–6, 7, tab. III:4.

³ I. L. Červinka, Předvěká pohřebiště v Němčicích na Hané, Právěk 1926, 29–30

⁴ Č. Staňa, Časné únětické hroby v Blučíně, PV 1957, Brno 1958, 100–101.

Zwei Gräber der Úněticer Kultur in Blučina (Bez. Brno-venkov). In der Flur „Horní Kolberky“ wurden im Februar 1971 bei Bauarbeiten zwei 220 cm voneinander entfernte Gräber stark gestört,

in welchen in einer Tiefe von 170 und 150 cm Überreste von zwei Verstorbenen erfasst wurden, in Hockerlage auf der rechten Seite, mit dem Kopf nach Südwest liegend. Der einzige Gegenstand, nach welchem man beide Gräber in die ältere Bronzezeit einreihen kann, ist eine 76 mm lange Beinnadel mit rundlich erweitertem durchbohrtem Kopf, die beim linken Schlüsselbein des Skelettes in Grab I gefunden worden war. Analogische Nadeln kommen in Mähren in Grab- sowie Siedlungsfunden der Úněticer Kultur¹⁻³ vor.

HROB LIDU S KULTUROU ÚNĚTICKOU V KLOBOUČKÁCH

(okr. Vyškov)

KAREL LUDIKOVSKÝ, AŮ ČSAV Brno

(Tab. 48)

Při svahu u domku Dolgových, v trati „Baračka“, objevil v únoru r. 1971 Radek Smékal rozrušený kostrový hrob kultury únětické. Z obsahu zachránil:

1. Koflík s ouškem tmavohnědé barvy, neporušený. Ø okraje — 9,3 cm; výška — 4,5 cm.
2. Hrnek s páskovým ouškem na pohrdlí a plastickým pupskem v protilehlé části, tmavohnědé barvy. Slepován, doplněn. Ø okraje — 14,0 cm; výška — 12,6 cm.
3. Střep se zdršňovaným povrchem, tmavohnědé barvy, pocházející z rozměrné nádoby.

Nálezy jmenovaného získal pro muzeum v Bučovicích jeho správce, prof. J. Palatin. Bližší údaje o hrobu nebylo již možné zjistit. Na základě shora uvedených nálezů je možné datování do předklasické fáze únětické kultury.

Grab der Úněticer Kultur in Kloboučky (Bez. Vyškov). Am Abhang beim Hause von Familie Dolga in der Flur „Baračka“ entdeckte im Februar 1971 Radek Smékal ein gestörtes Skelettgrab der Úněticer Kultur. Aus seinem Inhalt barg er:

1. Eine Tasse mit Henkel von dunkelbrauner Farbe, ganz erhalten. Ø des Randes 9,3 cm; Höhe 4,5 cm.
2. Topf mit Bandhenkel am Halse und plastischer Knubbe im entgegengesetzten Teil, von dunkelbrauner Farbe. Geklebt, rekonstruiert. Ø des Randes 14,0 cm; Höhe 12,6 cm.
3. Einen Scherben mit aufgerauhter Oberfläche, dunkelbraune Farbe, aus einem umfangreichen Gefäß stammend.

Die Funde des Genannten gewann für das Museum in Bučovice sein Verwalter, Prof. J. Palatin. Nähere Angaben über das Grab konnten nicht mehr festgestellt werden. Aufgrund der oben angeführten Funde kann man es in die vorklassische Phase der Úněticer Kultur datieren.

ÚNĚTICKÁ KERAMIKA Z BANTICE

(okr. Znojmo)

VĚDOMIL VILDOMEČ, Jihomoravské muzeum, Znojmo

(Tab. 49)

Při kopání v obci Bantice, okr. Znojmo, se přišlo patrně na kostrový hrob únětické kultury. F. Stehlík zachránil 3 nádoby, které předal 15. 11. 1971 do Jihomoravského muzea. Jde o menší únětický koflík (šo 8 cm; v 6,5 cm), o něco větší únětický koflík (šo 9,4 cm; v 8 cm) a typickou únětickou misku s rýhou pod zesíleným okrajem, přerušenu čtyřmi pupky (šo 15 cm; v 5,6 cm). Všechny tři nádoby mají hnědočerně hlazený až leštěný povrch a nesou všechny znaky klasické únětické kultury. Neporušenost nádob ukazuje na to, že pocházejí skutečně z kostrového hrobu.

Význam tkví v tom, že nám signalizuje existenci nového, dosud z katastru obce Bantice neznámého únětického pohřebiště.

Úněticer Keramik aus Bantice (Bez. Znojmo). Bei einem Erdaushub in der Gemeinde Bantice stiess man vermutlich auf ein Skelettgrab der Úněticer-Kultur. F. Stehlík barg hier 3 typische Gefässe der klassischen Úněticer-Kultur, die er dem Südmährischen Museum in Znojmo übergab. Die Unversehrtheit der Gefässe weist darauf, dass sie tatsächlich aus einem Grab stammen. Die Bedeutung des Fundes liegt darin, dass er uns die Existenz eines neuen, aus dem Kataster der Gemeinde Bantice bisher unbekanntes Úněticer-Gräberfeldes signalisiert.

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1971

Vydává: Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19

Odpovědný redaktor: Akademik Josef Poulík

Redaktoři: Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhovský

Překlady: Dr. R. Tichý, E. Tichá

Kresby: Doc. dr. B. Klíma, M. Bálek, S. Janák, A. Životská

Na titulní obálce: Nádobka z eneolitického sídliště v Brně-Lískovci

Tiskem: Grafia, n. p., Brno, provozovna 04, Gottwaldova 21

Vydáno jako rukopis — 450 kusů — neprodejné